

*І. Б. Івасів, д-р екон. наук, проф.,
ДВНЗ “Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана”*

ВПЛИВ ЗОЛОВОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ НА СТАБІЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ

Питання валютного курсу є доволі чутливим для населення таких доларизованих країн, як Україна. Будь-яка нестабільність у країні, наприклад, вибори, спричиняє в Україні підвищення публічного інтересу до цієї проблеми. При цьому часто предметом дискусії виступають золотовалютні резерви країни як фактор монетарної стабільності. Однак чи дійсно існує зв'язок між валютною стабільністю та золотовалютними резервами? Чи справедливими є побоювання деяких експертів щодо зниження курсу гривні в результаті зменшення золотовалютних резервів України?

Питання не таке просте, як може здаватися на перший погляд. Якщо раніше банки, а згодом і центральні банки, могли випустити банкноти під відповідний запас золота, то з часом зв'язок між емісією грошей і золотими резервами слабшав, поки не щез зовсім. У 1971 р. крім золота, резерви почали формувати з національних валют, передусім американського долара, що породило кілька проблем. По-перше, виникла залежність вартості міжнародних резервів країни від стабільності іншої національної валюти. По-друге, частка самого золота у структурі міжнародних резервів значно скоротилась. Так, з майже 30 млрд. дол. міжнародних резервів України вартість золотого запасу країни у вересні поточного року склала трохи менше 2 млрд. дол., тобто менше 7%. По-третє, далеко не все золото і валюта з міжнародних резервів фізично знаходиться в Україні. Зрештою, валютні резерви включають не лише залишки валюти, а й кошти, розміщені центральним банком на валютних депозитах в іноземних банках. У цьому зв'язку можна пригадати звинувачення, які лунали з уст різних політичних сил в адресу Національного банку України про те, що значна частина золотовалютних резервів України зберігається в неліквідних активах американських фінансових інститутів, які стали жертвами фінансової кризи.

Таким чином, говорити про забезпеченість національної валюти золотовалютними резервами більше не доводиться. Зараз міжнародні резерви використовують в основному для валютних інтервенцій та покриття дефіциту платіжного балансу. Іншими словами, для підтримки курсу національної валюти центральний банк може виходити на ринок як покупець чи продавець валюти. Видається, що чим більший обсяг резервів, тим стабільнішою буде національна валюта. Однак це лише на перший погляд. На початок 2012 року за розміром золотовалютних резервів Україна посідала 47 місце у світі, поступаючись Чехії та Нігерії і випереджаючи Бельгію та Казахстан. До першої десятки країн із найбільшими міжнародними резервами входили Саудівська Аравія, Тайвань, Бразилія, тоді як такі економічно потужні країни як США – лише 19 місце (148 млрд. дол.), Великобританія – 25 місце (95 млрд. дол.), Канада – 30 місце (66 млрд. дол.).

Як бачимо, золотовалютні резерви не тільки не забезпечують національну грошову одиницю, але й безпосередньо не впливають на її стабільність, тому що важко вважати саудівський ріал, тайванський долар чи бразильський реал сильнішими валютами за долар чи фунт стерлінгів. Важливішими є фундаментальні економічні фактори, а також очікування суб'єктів ринку. За рахунок золотовалютних резервів центральний банк, вийшовши на ринок, може відбити атаку валютних спекулянтів чи згладити короткотермінові дисбаланси. Однак він не може довго грати проти ринку, бо в такому випадку навіть продаж усіх резервів не дасть змоги втримати валютний курс, що підтвердила знаменита атака Джорджа Сороса на британський фунт стерлінгів у вересні 1992 р., коли після продажу значної суми валютних резервів Банк Англії здався і змушений був девальвувати фунт.

Зменшення міжнародних резервів, яке ми спостерігали протягом цього року, дало підстави для різноманітних прогнозів та оцінок експертів. Подальше зменшення резервів може дати підстави для песимізму, однак коливання їх розміру не є причиною для паніки. Так само і зростання золотовалютних резервів само по собі не є гарантією стабільності гривні. Здоров'я гривні залежить від здоров'я економіки, а також тих чи інших політичних інтересів. І зусиль одного Національного банку України у забезпеченні стабільності гривні явно недостатньо.

Івасів, І.Б. Вплив золотовалютних резервів на стабільність національної валюти [Текст] / І.Б. Івасів // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доповідей XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (8–9 листопада 2012 р.). – Суми: УАБС НБУ, 2012. – С. 87-89.